

CLAUDI PLURIMI
IUXTA REGULA
ARTIS NASCANTUR

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO
ALEXANDRO J. ...
DOMINO

DOMINO CAROLO

FRIDERICO HOFFMANNO

PROFECTORIS GRADU

CHRISTIANO ...

TYPIS ... CHRISTIANI ...

UNIVERSITATIS MEDICAE
CUM PLURIMI
IUXTA REGULAS
ARTIS NASCANTUR
RECTORI MAGNIFICENTISSIMO
DOMINO
DOMINO CAROLO
FRIDERICO HOFFMANNO
PRO DOCTORIS GRADU
CHRISTIANUS
TYPIS JOHANNIS CHRISTIANI
1711

21

39.
Q. D. B. V.
DISSERTATIO SOLENNIS
DE

1717 13 b 2
ARCANA ME-
DENDI METHODO,

Quam,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
BORUSSIAE PRINCIPE, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, CETERA,
PRÆSIDE

FRIDERICO HOFFMANNO,
COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,
PRO DOCTORIS GRADU,

Publice defendet,

RESPONDENS,

JOHANNES FRIDERICUS HEILAND,
Heidelberga - Palatinus

H. L. Q. C.

A. d. Julii MDCCXVII.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

INSTITUTIONES

DE

ARCANIA ME-
DENDI METHODO

ARTIBUS MAGNETICISSIMO

PER BRASSIMO FRANCISCO XAVIERO

DOMINO CAROLO

BORUSIAE PRINCIPALIS MARCHIONIS PRIN-

CENSURAE

PRÆFATIO

FRIDERICUS HOFFMANNUS

PHYSICUS

PRO DOCTORIS GRADU

PROBANDUS

RESONANS

IOHANNES ERICUS HELIAND

PHYSICUS

M. D. C.

HANS MIDDENDORF

PHYSICUS HENRIKUS LEAD

DISSERTATIO SOLENNIS

exhibens

DE

ARCANAM MEDENDI
METHODO.

s. I.

Uemadmodum ineffabilis sapientia, in universa rerum naturalium œconomia, cuncta certo numero, mensura ac pondere administrat & nihil sine ordine, sine fine, sine causis fini proportionatis perficitur. Ita quoque in œconomia corporis nostri vivi & sani omnia, quæ fiunt, certo ordine certoque causarum nexu atque successu continentur. Vita & sanitas a convenienti structura solidarum & dispositione fluidarum partium, a certis quoque motibus, quibus separantur utilia & inutilia excernuntur, dependet. Neque aliter amissa sanitas recuperatur, vel morbus, interitum corpori minitans, profligatur, nisi sub certo motuum ordine successu, seu tempore. Sive enim natura sola, quæ sæpe optime gravissimis morbis medetur, sive arte adjuncta sanet morbos & ab interitu & causis lædentibus corpus vindicet: certa semper methodo, certo ordine, cer-

A 2,

to

to tempore, certis motibus causæ morbificæ oppositis id perficit. Hanc itaque methodum, qua ipsa natura felicissime utitur, hunc medendi ordinem, is, qui artis opera feliciter exercere vult, maxime omnium exquisite nosse debet, quia solidior medicus sine ejus cognitione nihil cum certitudine, cum securitate, cum promptitudine in curando expedire potest. Equidem nullus fere medentium est, qui sine methodo in curando se procedere fateatur, sed omnes eam summe esse necessariam asseverant. Quisque, qui rationale in medicinâ proficitur, clamabit causas morborum esse removendas & ob id apta remedia invenienda esse: sed sicuti in genere id recte dictum est: ita postmodum in applicatione miras hallucinationes & ingentes errores animadvertimus. Quisque enim fere, pro suo captu vel arbitrio aut hypothesibus, sive potius fictionibus principiorum, & pro doctrina a præceptoribus hausta, dissidentes & quæ explicari minus queunt, morborū sibi fingit causas, inde non potest aliter fieri, quin etiam in remediis inveniendis, inque eorum adplicatione non una & constans sit consensio, quod non in mediocri medentium, neutiquam vero artis, quæ firmis gaudet fundamentis, opprobrium & ægrotorum damnum vergit. Recte enim, effato *Hippocratis Lib. 1. de victus ratione §. 15. medicorum controversia justam ignorantie suspicionem, eorum vero concordia magnam spem ostendit.* Iam maxime id dictum valere debet de medendi morbis methodo, in qua si dissentiant medentes, non leve ignorantie vel incertitudinis indicium est. Quis enim sibi persuadeat, sub tanto dissensionum numero & contraria sentientium divortio veritatem, quæ una est non multiplex, quæ simplex & facilis, non conficta, non perplexa, consistere possit?

§. II.

Nos itaque, sicuti non sine singulari auxilio divino dici-

dicimus in medicina, siue theoriam siue ad praxin pertineat, omnes hypotheses, quæ non nisi principiorum fictiones sunt, et sub quibus veritas & certitudo stare nequit, contemnere, imo nihili habere: ita in pathologicis seu legitimis morborum causis acquirendis & remediorum prudenti administratione hoc tenendum esse plenissime statuimus. Et sicuti in tota medicina explicanda, siue iis rebus, quæ ad interitum vel salutem corporis pertinent, nullo alio, quam unico, eoque verissimo, simplicissimo & quod in natura corporis nostri continetur, imo animadvertitur & nihil aliud est, quam sanguinis & humorum liber & moderatus ex debita partium solidarum constrictione & dilatatione proficiscens progressivus motus, hætenus usi sumus principio: ita tiam ex hoc ipso vera medendi via ac methodus deducenda est, imo rectissime deducitur. Quod si enim verum est, uti verissimum, quod sine arte et ope medicorum sæpius felicissime gravissimi morbi sanentur & ægrotantes solius naturæ & corporis viribus sani fiant & ab interitu vindicentur: quod si etiam verissimum est, naturam prævalere arti, quæ tantum imitatrix & adiutrix esse debet: ita rectissime concluditur, eam methodum, qua natura sola curat morbos, & cujus auctor sapientissimus Deus est, cognoscendam ac imitandam esse. Hanc itaque curandi methodum, qua natura curat morbos & quæ viam curandi artifice medico monstrat, invenire ac perscrutari & certas inde medendi leges & regulas concinnare, instituimus. Summus vero Deus, qui omnis salutaris & simplicissimæ veritatis fons est, imo qui ipsa est veritas, nobis gratia sua præsto sit, ut veritatem ex profundo extrahamus, eamque & nudam atque apertam sistamus.

§ III.

Prius vero quam certam & rectam morbis medendi viam ac methodum exponamus, scopo nostro maxime

conveniens erit, eum ordinem ac modum ostendere, quo corpus nostrum, in se maxime corruptibile, a corruptione tamen presentanea perpetuo vindicetur sive vivum ac integrum maneat: siquidem vix alia methodus, sed fere eadem est, qua corpus a morbis & morte preservatur & qua ipsi morbi, sive potius eorum causa, expungantur & a corpore depelluntur. Consistit vero totum mysterium, arcanum & artificium, quo conservatio corporis & morborum sanatio perficitur, in eo tantummodo machinae nostrae, ingeniosissime elaboratae, apparatu atque structura, ut sanguis & reliqui fluitantes perenni ac libero inque orbem vergente motu ac cursu progrediantur, eorumque utiles partes in usum segregentur, inutiles vero, excrementitiae & superfluae, per varia & convenientia loca atque emunctoria, foras eiciantur, idque beneficio simplicissimi motus dilatationis & constrictionis, qui in motricibus & elasticis cordis & arteriarum atque fibrarum in machinis viget. Quamdiu itaque hi motus integri sunt & recte procedunt & vita & sanitas sive vigor & integritas actionum, tam corporis, quam animi adest, simulac vero ii conservatorii & vitales motus, vel in parte vel in toto corpore, extinguuntur, mors & foeda corruptio sequitur. Quapropter si corpus ab excrementitiis sordibus non recte & sufficienter liberatur, morborum semina producuntur, quae, ad *circulum* perducta, motibus, qui fiunt secundum naturam, turbandis & pervertendis, in quo morborum formalis ratio consistit, apta atque idonea fiunt.

§. IV.

Neque vero tantum vita & sanitas a debitis egestionibus humorum impurorum dependet, sed & opus est, ut in eorum locum rursus benigni & temperati substituantur. Quod si enim corporis nostri conservationem, sive vitam ejusque causas, paulo accuratius intueamur, continuo fluxu & refluxu sive circulo: posthac influxu & effluxu sive

five ingestionibus & egestionibus eam contineri recte animadvertimus. Quid enim manifestius est, quam jugi illi & perenni progressivo & intestino calido sanguinis motu humores benignos ac temperatos, quales ad naturam corporis integram servandam requiruntur, successive falsos, intemperatos adeoque inutiles & effætos reddi & propter ea e corpore eliminandos esse? Quid porro clarius est, quam quod in eorum locum rursus benigni, gelatinosi, blande temperati per alimentorum ingestionem ac digestionem, surrogari debeant: quod si non accidit & totalis tandem virium defectus & postea pressio pede subsequens mors expectanda est, unde non sine magna ratione peritiores medentur, eos morbos, qui diuturnum internum calorem, cum plenaria appetitus destructione, junctum habent, periculosissimos dijudicant.

§. V.

Ecquis itaque est, qui non clarissime perspicit, integritatem corporis nostri in debitis ingestionibus & egestionibus unice consistere & ex hisce quoque male se habentibus, in orborum, imo mortis originem ac fontem esse derivandum? Cogitet itaque quisque velim, hominem robustum, qui ad debitum corporis augmentum pervenit, sub tanta & quotidiana ingestorum copia, quæ intra septimanam in nonnullis vel ad centenarium se extendit, pondere notabiliter non crescere. Quid enim aliud exinde dijudicare possumus, quam copiarum eorum, quæ ingeruntur, excretionis exquisite respondere debere. Structuræ itaque corporis nostri artificium eo maxime collineat, ut ingestioni digestioni, alimentorum, utilium separationi & inutilium excretioni vacet, unde tantum colatorum, excretoriorum, emunctoriorum apparatus undiquaque conspicimus.

§. VI.

Nihil itaque ex dictis clarius elucescit, quam plurimorum

rum morborum originem ex eo petendam esse, quod humores inutiles, impuri, superflui, non recte & convenienter ejiciantur, sed remaneant & copia pariter ac perversa mixtione & temperie motus ordinatos turbent & benignos vitales succos contaminent: ex copia enim & impuritate succorum periculosa in vasis & visceribus stagnationes, infarctus, stases, tubulorum minimorum obstructions, indurationes subnascuntur, quæ almæ morborum, tam acutorum quam chronicorum, genitrices fiunt, siquidem humorum stases acutas, eorum vero stagnationes & viscerum obstructions chronicas magis passiones ingenerant & causarum morbificarum generationem absolunt. Quid jam clarius & evidentius est, quam morborum præservationem in eo unico requiescere, ut ingestiones naturæ cujuscunque corporis convenientes fiant, evacuationes vero debito modo, quantitate, proportione, loco, perficiantur. Quapropter sapientissima natura, sive ordo & conditio motuum, quo natura morbos præcavet, præmonstrat quoque medico viam, quid in negotio præservationis a morbis agere, intendere vel moliri debeat. Quod si enim id auxilio & consilio suo recte perficit, ut boni & temperati succi corpori accedant, omnes vero inutiles & superflui secedant, tunc recte officio suo in eo functus est.

§. VII.

Operæ jam erit pretium perspicere, qua ratione & qua methodo ac via ipsa natura, cui plane mirabilem in sanandis morbis energiam veteres adscripserunt, corpus a morbis & causis morbificis liberet: eo, quod cognitio hujus methodi, qua natura utitur, ad imitandum, vel ad naturam deficientem adjuvandum medico summe necessaria judicatur. Omnis autem perfecta morborum sanatio, & sana ratione id dictante & auctoritate optimorum medicorum adsentiente, hæc est, ut causæ, quæ œconomiam motuum naturalium

ralium turbant eamque prorsus pervertunt, e corpore removeantur atque ejiciantur. Rectissime enim, docente Galeno *Lib. I. methodi medendi: Perfecta curatio a causis exorditur.* Et, secundum Celsum, *is recte curat, quem cause origo non fallit, quia cause investigatio ejusque primordia & occasio in affectionis & remedium cognitionem amplissimam deducunt.* Et perite *Fernelius Lib. I. Cap. IV. methodi medendi* adserit: morbos absque causarum præcognitione nec præcaveri, nec feliciter curari posse.

§. VIII.

Quodsi itaque sola natura, sponte & suis viribus usa, sine ope & arte medici & sine medicamentorum apparatu, subinde sanat morbos, & ægros in integrum restituit, idque causas morborum in totum removendo præstat, jure meritoque quæritur: quænam sint illæ morborum causæ & quo modo, & quo ordine ac methodo eæ a natura vincantur. Jam vero supra dictum est, & iterum monemus ac repetimus, sicuti naturæ nihil magis est ad conservationem corporis amicum, quam motus, tam progressivus, quam excretorius: ita ipsi nihil esse infestius & destructioni invehendæ aptius, quam sanguinis & humorum quietem, stasim, stagnationem, extravasationem, vasorum occlusionem, impurarum sordium retentionem, viscerum indurationem: siquidem hæ ipsæ causæ efficacissimæ sunt ad motus febriles, spasmodicos, convulsivos, in quibus cunctis maxime motuum morbosorum natura consistit, inducendos, neque minus illæ putredinem & corruptionem, quæ & mixtioni humorum & structuræ solidorum infensissima est, inducunt, quam recentiores medicorum malignitatis nomine insigniunt.

B

§. IX.

Hæ sunt præcipuæ, quibus corpus humanum ad-
 figitur, morbificæ causæ, quas utique remove oportet,
 si officio suo in curando natura recte perfungi velit.
 Jam vero ad id exsequendum non convenientius ex-
 cogitari poterit medium & remedium, ipso motu tam so-
 lidorum, quam fluidorum auctiori facto. Is enim ejus
 indolis est, ut humores subsistentes, eorumque stases & sta-
 gnationes, e sede sua movere, resolvere, in motum redi-
 gere & obstructions vasorum referare possit. Is quoque
 densos crassos ac immobiles humores fluxiles, mobiles
 redditus denique valde idoneus est, ad copia delinquentes
 humores vel sanguinem per congrua loca evacuandum,
 neque minus excrementitios, ferrosos, falsos humores,
 per diversi generis emunctoria, proscribendos, biliosos &
 viscidos per alvum, falsos aquosos per urinam, subtiliores
 per universale illud cutis emunctorium excernendo.

§. X.

Jam vero memoratu admodum dignum est, omnem
 morbificam causam, siue quantitate seu mole siue tempe-
 rie & activitate insensa sit, principaliter agere & afficere
 partes subtiliori sensu & motu præditas, quales nerveæ &
 membranaceæ sunt, quas moleste distendit, lancinat, vel
 erodit aut comprimit & hac ratione in illis ipsis reactionem
 quandam siue motum, qui a naturali deficit, intensiorem,
 qui in spastica fibrarum contractione consistit, suscitare.
 Hæc spastica partium motricium & musculosarum ac
 nervearum contractio veram motuum morbosorum,
 proximam & formalem causam fere unice constituit &
 absolvit. Hæc enim ipsa est, quæ omnibus motibus, qui
 alias secundum naturam & ordinem fiunt, turbandis &
 per-

pervertendis apta est. Hæc functiones & actiones partium lædendi invertendi; potentia valet: ex hac denique omnium symptomatum, quæ morbis sociantur, origo petenda est. Hic vero spasticus motus, quod plane mirabile, idem ille quoque est, quo natura utiliter utitur ad ipsam causam morbi, quæ motus hos morbosos suscitatur, vincendam ac jugulandam, inque eo certe infinitam divini architecti sapientiam & providentiam in construenda machina nostra admirari oportet, quod motus morborum subinde remedio & presidio sint ipsis morborum causis corrigendis & removendis.

§. XI.

Cum vero hic magnum arcanum naturæ in mendo, & res maximi momenti proponatur, utique non alienum, sed scopo nostro maxime consentaneum fore judico, si mentem nostram circa hoc negotium paulo pressius explicemus. Observatur nempe in omnibus motibus morborum & paroxysmis spasmus & hic recte primo in universalem & particularem, deinde in salutarem & perniciosum dispescitur. Universalis, si totum vasorum genus, præcipue vero cor & artiarum ac fibrarum systema, adfligit & constrictione præternaturali facta earum systole & diastole majori sanguinis progressionem velociorem reddit, recte dicitur tebris, cujus, pulsuum frequentia, quæ ex singulorum celeritate nascitur, certissimus index est. Vel ille spasmus tantum in certis partibus consistit, quas constringendo coarctat, sanguinisque liberum progressum impedit, adeoque inæqualem sanguinis circuitum efficiendo, sanguinis copiam ad alias partes apertas magno cum impetu urget. Et hæc spastica affectio particularis maxime partes nervosas & membranaceas affi-

git, ut sunt, ventriculus cum toto intestinorum volumine, in quo tragœdiam suam frequentissime ludit, quod morbi illi spasmodici, qui mali hysterici vel hypochondriaci nomine veniunt, pathematum diversitate satis superque clarum ac perspicuum reddunt.

§. XII.

Visitur hic spasmus in omnibus hæmorrhagiis, nimis sanguinis ad partes congestionibus, humorum deubitu inque omnibus doloribus, anxietatibus, excretionibus suppressis. Hic spasmus vehementior, si duram matrem, quæ totum cerebrum ac cerebellum involvit & nervorum omnium, imo osium membranas constituit, ferit, non modo celerrima fluidi nervei per totum membranarum & nervorum systema fit trajectio, sed & citra voluntatem artus vel confringuntur, vel distenduntur, aut validissime commoventur, & sic epilepsia, sive convulsio universalis, nascitur. Hi sunt præcipui illi motus naturæ, qui in morborum impetu vel paroxysmo nunquam non advertuntur.

§. XIII.

Sequitur jam, ut paulo accuratius intueamur, quinam ex hisce motibus morbosus saluti & causis morborum removendis apti sint, & quinam potius ad perniciem & corporis interitum, adeoque ad ipsam mortem, tendant. Error enim est ad praxin cum ratione exercendam valde noxius, omnes morbosos & maxime febriles motus esse in se & sua natura salutare. Salutare itaque spasmos & motus morbosos dicimus, qui ita sunt comparati, ut causam morborum, sive spasmodicorum motuum auferant, quod optime efficitur, si humores stasim vel stagnationem concipientes resolvuntur, acres, causti-

caustici, temperantur & corriguntur, &, qui ad excretiones peccantis materiae vergunt: Exitiosos vero & multum periculi habentes eos spasmos & motus judicamus, qui cutem & omnis generis emunctoria constringunt, materiam peccantem intus detinent & ad ima viscera & interiora vitalia pellunt neque eam evacuant. Et sicuti salutare sanitas, ita perniciosos mors subsequi solet.

§. XIV.

Equidem ea indoles atque ingenium est omnium spasmodorum, ut ab ambitu corporis ad interiora sanguinem & humores pellant, ut emunctoriorum minimos ductus constringendo excretiones quodammodo sufflamment, attamen hi salutare sunt, si certa temporis periodo ac termino emunctoria antea contracta rursus relaxantur, plus aperiuntur & motus postea sanguinis atque humorum major ad corporis ambitum & partes externas fit, transpiratio augetur, sudor fluit, urinae crassae minguntur & alvus excrementa biliosa viscida copiose deponit.

§. XV.

Ex his itaque excretionibus, quae certis temporibus & diebus morbos & spasmos subsequuntur, salutarem horum motuum effectum & dextrum eventum dijudicamus; unde has excretiones medici criticas appellare solent, quia morbum judicant. Solent autem haec ipsae, si salutariter eveniant, die maxime impari, qui criticus dicitur, accedere, qualis est tertius vel dimidius septimi, septimus, nonus, undecimus, decimus tertius, siquidem in his diebus vel ad mortem, vel ad sanitatem morbi fit inclinatio. Quod si enim his diebus symptomatum notabilis est remissio & excretiones sequuntur, optimum salu-

tis est signum : si vero symptomata adhuc persistunt, spasmi urgent & excretiones non animadvertuntur, certum periculum est expectandum. Quinimo hisce diebus mors ut plurimum morbi tragediam claudere solet. Ex hisce itaque clarissime intelligimus plures motuum morbosorum quamvis in se & sua natura a regula deflectant, dirigente sic divina providentia sapissime esse salutare causasque morbificis expugnandis idoneos morbisque optime mederi, hinc jam fit, perspicuum, qua ratione recte natura morborum medicatrix a sapientioribus veterum medicorum salutetur.

§. XVI.

Igitur arcana illa & a Deo corpori humano indita methodus, lex ac norma, qua & secundum quam ipsa natura medetur morbis in eo maxime versatur, ut a causa morbi, siue mole siue virtute & potentia peccet motus spastici in genere vasculoso & etiam membranoso excitantur, qui ad ipsam causam morbi removendam vel convenienti tempore ejiciendam spectent. Hi si felicissime succedunt, sola natura curat morbos & medicus tantum spectator est, si autem sola id non prestare potest, medicus illam viam ac methodum sequi, naturam adjuvare, impedimenta tollere, motus moderari vel excitare, ad convenientia loca materiam ducere, ab incongruis reducere, variis remediorum generibus debet. Et in eo jam unice medentis auxilium, intentio & sanandi ratio conquirere & fundata esse debet, ut methodum naturæ, si occupata est, ad materiam subsistentem dissolvendam, removendam, corrigendam & per convenientia loca debito tempore expellendam, prudens medi-

❧ (15) ❧

medicus observet, sequatur, adjuvet vel eandem in salutarem finem dirigat.

§. XVII.

Quum autem verum fundamentum rationalis, certæ, tutæ & innoxie praxeos in hac naturæ methodo situm sit, non sine singulari fructu atque utilitate fore iudico, si paulo specialius hic agamus & quibusdam exemplis sententiam nostram clariorem reddamus. Animi-advertimus videlicet, sanguinem in vasis, præsertim in sexuæquiori, ætate juvenili, habitu corporis existente spongioso & molli, vitæ genere delicatiori & quietiori statis temporibus vel temporum periodis vere maxime & autumno, redundare, stagnare & hinc inde in vasis majoribus impeditius moveri, excitetur quo fit ut spasmus, qui ima abdominis maxime petit, unde dolor circa lumbos, flatulentia in abdomine, alvi adstrictio, extremorum refrigeratio, urinæ tenuitas visitur, quo spasmo & compressione venarum in mesenterio & abdomine efficitur, ut sanguis majori nisu & impetu in feminis ad uterum, in sexu nobiliori & proveciori ætate ad hæmorrhoides, in adolescentia ad caput & nares pellatur, hinc majori ibi facta collectione, vasa extrema intra tunicas teneriores narium, ani vel uteri jacentia, nimium distenduntur, & tandem aperiuntur atque notabilem sanguinis copiam effundunt. Ecquis est, qui non hic animadvertat, salutarem & utilissimam hanc sanguinis esse excretionem, quia liberat corpus a sanguinis copia, quæ libero vitalis sanguinis progressui contraria fuit ingens corpori periculum minitanda. Si itaque hic sola omnia natura recte in movendo & excernendo exsequitur, nihil moliri debet medicus. Quid enim imprudentius excogitari potest

and

potest? quid magis methodo sanandi contrarium est, ac si medicus has excretiones salutiferas externis vel internis constringentibus, aut motus hos sistentibus, opiatis, anodynis, cohibere velit? Nihil enim certius est, gravissimos & summe periculosos morbos apertissime inde progenerari. Et quoniã salutares ejusmodi sanguinis evacuationes sunt, quin imo a plurimis malis liberant, hinc si non recte procedant, quid faciendum sit medico, ipsius naturæ methodus sanæque ratio dicitur. Vel enim motus isti spastici non sunt sufficientes ad sanguinem expellendum, vel sanguis nimis crassus, tenax ac viscidus est, vel viæ, per quas debet fieri evacuatio, obstructæ aut constrictæ sunt: unde videmus emmenagogorum moderatiorum cum sufficienti humido, item potus thée, coffeæ, balneorum, fotuum eo tempore quo natura molitur excretionem, esse usum efficacissimum.

§. XVIII.

Quod si vero non sanguinis copia peccat, sed potius serum acre, causticum membranosis partibus insidet imi ventris, & enormes sanguinis profusiones in impuris, cachecticis corporibus concitat, quemadmodũ id sæpius fieri animadvertimus in purpura, variolis, morbillis, in corporibus potissimum scorbuticis & arthriticis, tunc minime salutares, sed potius exitiosæ excretiones habendæ sunt, eo quod non removendæ causæ morbificæ, quæ tenuissima materia acris est, accommodatæ sunt, sed sanguinẽ, qui potius servari debebat, una cum viribus effundunt. T ali itaq; in casu medico omnino opera danda est, ut qua fieri potest celeritate, has perniciosas ejectiones compescat, quod tamen non violentia, non stypticis & constringentibus expedire consultum est, sed spasticæ stricturæ sunt

funt relaxanda humor acris insidens temperandus discutendus, quod non commodius ac diaphoreticis cum anodyno junctis præstatur. Eadem ratio est excretionum sangvinearum, quæ ex obstructione, induratione, vel infarctu viscerum nascuntur in cachecticis, hydropicis, tunc enim sangvinis rejectiones per nares, per hæmorrhoides vel etiam per vomitum frequentiores maxime detrimetosa esse solent, quia non auferunt morbi causam, sed potius vires consumendo tristiorum morbi exitum procurant.

§. XIX.

Maxime omnium vero febres tam acutæ, quam chronicæ ex eorum morborum numero sunt, qui frequentissime salutares & corpus, a præsentanea noxa vindicant. Febres enim sunt illud medium seu potius remedium, quo natura subinde ad depellendas morbificas causas feliciter utitur. Sunt vero identidem motiones febriles salutares probe distingvendæ a pernicialibus, quæ potius interitum, quam salutem adferunt, siquidem illæ ejus sunt indolis, ut causis febrium expugnandis aptæ sint, hæ vero potius majorem noxam corpori vires detrahendo adferunt, tantum abest, ut causæ febrili auferendæ sufficiant. Pleræque ex febribus acutis inflammatoriæ sunt & fixam statim sangvinis in tubulosa partium aut viscerum substantia pro causa agnoscunt, quæ dum spasimum in univerlo genere fibroso & vasculoso suscitât, sangvinem per totum systema vasorum celerius pellit & majori copia ad partem affectam adducit, qua motus celeritate & majori sangvinis ad partem inflammatam adfluxu utique fit ut sangvis subsistens & firmissime inclusus successive abstergatur, eluatur, resolvaatur, inque ordinem

C

indinem

dinem redigatur, quod plerumque circa septimum diem si recte & ordine res procedit, accidit. Et si tunc spasmus cum omnibus symptomatibus etiam ipsa febre remittit, cortex cutis glandulosus relaxatur, transpiratio restituitur, sudor fit liberior & hac ratione sub febrili commotione generatae multae excrementitiae salino-sulphureae sordes solius naturae beneficio utiliter evacuantur. Et hac naturae methodo plures praesertim plebeji sine ullius medici ope saepe feliciter ex febribus praesertim continuis evadunt.

§. XX.

Haec naturae methodus curandi quam maxime medico monstrat viam, quid in hujus generis febribus facere vel omittere debeat. Lex enim curandi haec est: impactus tubulis sanguis successively & paulatim citiori sanguinis appulsu resolvendus est. Ex eo jam facile colligitur, quia à sanguinis abundantia, qua nimium vasa distenta sunt & turgent, impeditur sanguinis per partem inflammatae liberior transpulsus, ut potius exinde major sanguinis in parte inflammata fiat stagnatio ipsaque inflammatio incrementum capiat, tali in casu nihil praesentius esse quam providam sanguinis detractionem & quidem non procul a parte affecta institutam, partim ut major stasis & inflammatio impediatur, partim etiam ut liberior cursus universo sanguini & transpressio per partem affectam concilietur. Tum & illud ex prima & principe morbis medendi lege naturae addiscimus, non valde nimiam esse sanguinis quantitatem exhauriendam, siquidem detracta nimia sanguinis copia non sufficiens fit ad partem affectam ejus appulsus, quo tamen stasis quae causa morbi est, dissolvi debeat. Quare graviter ii peccant medi-

medici, qui in febribus inflammatoriis quando sanguis deficit, repetitas venæ sectiones moluntur, quibus nihil aliud perficiunt, quam ut inflammatam partem celerrime ad sphacelum perducant. Et quia sanguinis decenti & crebriori appulsu pars a periculosa stasi liberari debet, facile patet, eum medicum egregie naturæ auxiliari, qui partem affectam emolliente fotu cataplasmate & temperato calore fovet: sicut contra ii gravissime delinquent, qui vel stupe facientia sedativa, in frigidantia vel etiam nimis calida spirituosa adplicant. Et cum in minimis & capillaribus vasculis sanguis & humores stasin ac inflammationem concipiunt atque ex his ipsis eluendi sunt, per hæc tamen sanguis crassus & densus difficillime transit, facile apparet, ea omnia, quæ humores fluxiles reddunt, quæ diluunt, humectant & immodicum calorem, quo serum tenue absumitur, contemperant remedia convenientissima esse: contra omnia, quæ humores incrassant, quæ calorem augent, humidum absumunt, uti opiata & calidiora sudorifera in omni inflammationum genere noxiosissima esse.

§. XX.

In exanthematicis febribus, quæ jungi solent variolis, morbillis, purpuræ petechiis, bubonibus pestilentibus serum sanguinis causticum, acre, tenue, in partibus membranaceis præsertim ventriculo & intestinis acerbas spasticas constrictiones, nec non humorum ad varias partes congestiones efficit, simulque febrem accendit, cujus beneficio sanguis, a partibus exterioribus ad interiores, ubi materia peccans hæret appellitur, ut copiosioris seri & sanguinis adfluxu materia acris caustica temperetur, corrigatur, resolvatur & apta ad excernendum fiat. Quod si naturæ beneficio id feliciter accidit,

dit, ipsalorum omniumque fere symptomatum fit remissio, pori & tubuli subcutanei relaxantur & sanguinis ad summam cutem & ambitum corporis fit major adfluxus, unde materia morbifica caustica ibi fecernitur. Ita saepe naturæ solius beneficio pestis & variolæ & morbilli citra singularem apparatus medicamentorū sanantur. Bene enim *Sanctorius s. l. a. 139.* monet: plebejos magis liberari a peste, quam divites, qui multis medicamentis utuntur. Quodsi igitur hac via quæ Deum auctorem agnoscit, natura sola hos morbos curat, utique etiam medicus, qui naturæ minister audit, huic viæ insistere debet, si natura sola id perficere impeditur. Regula namque exanthematicis hisce febribus medendi hæc est: materia acris caustica vitalibus partibus inhærens, uberiori sanguinis appulsu contemperanda est, ut apta ad excretionem per ambitum corporis fiat. Ex quo jam conficitur: omnia ea; quæ ad contemperandam materiam acrem faciunt, & quæ succos sanguini dulces, gelatinosos, benignos ingenerant, naturæ vacillanti egregie opitulari. Hinc patet, præstantissimum in his morbis usum esse decoctorum, quæ leniunt & demulcent acrimoniam, qualia parari solent ex dactylis, ficibus, radice scorzonæræ chinæ rasura cornu cervi, radice glyzyrrhicæ, floribus papaveris rhæados; semine feniculi. Patet quoque porro, plane eximium esse usum bezoardicorum, quæ fixioris indolis sunt & acrimoniarum humorum temperandæ egregie serviunt. Neque ex dictis amplius obscurum esse poterit, quam valde graviter & perverse in curando procedant ii, qui statim ab initio, antequam materia cocta, temperata & ad exclusionem apta reddita fuit, sudoriferis valentioribus & expellentibus hos morbos tractant, qui-

quibus nihil aliud efficiunt, quam ut acerbiora sympto-
mata ipsamque mortem funestam accersant. Uterius: ex
jam dictis elucescit, cum materia excernenda sit per cu-
tem; quæ ejus congruum est emunctorium, nefarios
eorum esse ausus, qui eo tempore, quo transmitti ipsa de-
bet ad habitum corporis, valentiora purgantia, diuretica
aut emetica vel etiam acida refrigerantia aut opiata pro-
pinant aut corpora aeri libero exponunt.

§. XXI.
Quod si questio moveatur, num in dictis morbis
sanguinem mittere aut alvum ducere vel vomitum pro-
ritare conveniat? solvenda hæc ipsa identidem est ex na-
turæ solemnè curandi methodo. Nimum abundans san-
guis quando ob spasimū febrilem ad interiora reprimitur,
non modo liberior ejus transitus per partes membranace-
as nervosas quas materia morbifica occupat, necessarius
impeditur, sed ulterius ingentes & periculosæ in capite inq;
pectore congestiones & exinde immodicæ hæmorrhagiæ
vel inflammationes aut deliria oriri possunt; quare tali in
statu & ad hæc avertenda convenientissima utique erit san-
guinis missio, quæ ipsa quoq; experientia teste variolarū fel-
licem exitum sæpius egregie secundat. Quod vero attinet
ad emetica leniora & evacuantia, hæc quidem directe ad
deliniendam & ad exitum disponendam materiam exan-
thematicam nihil faciunt, quod si vero prima regio faburra
vitiosorum vel biliosorum vel acido-viscidorū humorum
obsessa est, utique & hanc inter initia morbi expurgare
oportet. Spectat huc *aphorismus* 22. *Hippocratis* l. 1.: mate-
riam in principio morborum acutorum evacuandam
esse si turgeat & quidem hanc ob rationem, ne ad mas-

fam sanguinis delata attemperationem materiae causticae ejusque exclusionem impediatur.

§. XXII

Sunt quoque arthritica, rhevmatica & catarrhales febres ejus ingenii, ut plerumque salutis & remedii quidpiam secum habeant. Peccat in his morbis maxime copiosum serum excrementitium, tenue, falsum, quod ob seigniore[m] factam transpirationem retentum & ad interiora atmosphaera praesertim per ventos boreales compressa repullum, in glandulosis asperae arteriae vel faucium locis vel membranis articulorum aut musculorum haerens identidem ibi spasticas strictureas excercet, unde extremorum horripilatio, refrigeratio, lassitudo corporis gravativa, appetitus prostratio, alvi constrictio frequentior ad urinam stimulus calor sub vesperam & noctem auctior, sternutatio, tussis, dolor artuum, stertutatio, subsequuntur. Nihilominus tamen sub hisce motibus naturae contrariis, qui vergunt ab ambitu corporis ad interiora latitat quoddam remedium, nam largiori feri & sanguinis, ad partes quae stimulo salino agitantur, adfluxu uberiori reddito, tubuli spasmo constricti ampliores fiunt & materia caustica attemperatur sive coquitur, atque adeo haec ipsa ad excretionem cum copioso humore viscido in tussi & coryza vel ad exhalationem & excretionem per cutem in arthritide & variis rhevmatismi speciebus idonea redditur. Hic processus naturae monstrat etiam medico, quid in ejusmodi morbis prosit vel obsit & quid facere aut omittere debeat. Prima enim & praecipua ejus cura esse debet, ut remediis acrem, falsam materiam contemperet, deinde ut non priusquam ea cocta &

& maturata fuerit, ejus ejectionem moliatur. Tum ut per convenientia emunctoria ac loca ejus excretionem promoveat, minime vero eam ad alia incongrua excretoria per improvide adhibita moventia, purgantia, emetica trahat. Denique nullo modo peccantis materiae excretionem, quæ optime per transpirationem transit imprudenti topicorum, & adstringentium, ac repellentium usu impediat.

§. XXIII.

Maxime omnium vero intermittentes febres remediï & præsidii quidpiam pro conservatione corporis complectuntur. Plerumque contumaces intermittentes quales sunt, quæ autumnò oriuntur vel hyeme adffigunt, & quartanæ domicilium ac sedem causæ altius in visceribus, in hepatis nempe lienis ac pancreatis obstructione & infarctu infixam habent, quod vel ex eo cognoscitur, dum vel sponte vel improvida medicina tractatæ facile in icterum, anafarcam ascitem, tumores pedū œdematosos, ingentem lienis tumorem transeunt, eaque corpora, quæ sanguine crasso abundant, maxime infestare solent. Jam vero nihil, quod magis idoneum sit ad obstructiones has viscerum & infarctus resolvendos excogitari potest, quam celerior & citior sanguinis ad hæc viscera abdominis appulsus ac motus, quo egregie obstructiones expediri & humores in ordinem ac motum redigi possunt hinc etiam fit ut etiam felicissime sponte sapius desinant ejusmodi febres. Quia vero obstructiones graves a sanguine nimis copioso & crasso minus dexte superantur & sub frequentibus paroxysmis ipsa sanguinis & humorum massa valde consumitur vel inter-

intemperiem calidam biliosam contrahit ipsæque vires simul exhauriuntur, utique medico incumbit, naturæ optimū processum opera & arte sua quantum fieri potest fecundare omniaque auxiliorum genera eo dirigere, ut obstructiones & infarctus viscerum beneficio febrilis motus melius expediantur. Quo pertinet maxime prudens & circumspectus pro diversitate corporum usus salium aperientium, quæ humores colliquant & dissolvunt, decoctorum & infusorum, quæ ex radicibus & herbis amaris & aromaticis incidentibus balsamicis composita fuerunt, congruorum quoque evacuantium, ut sunt nostræ pillulæ ballamicæ item mercurialium rite præparatorum usus: quæ debito tempore & ordine administrata medicamenta utique ad debellandas has contumaces febres & ad corpus ab imminentibus periculis præservandum magnæ efficaciam sunt. Contra vero clarissime quoque ex his dictis dilucescit, quam nefaria & perversa ea intermittentes contumaciores sananda sit methodus, quæ mox in principio purgantia validora & emetica, item sudorifera opiata & adstringentia, in quorum classem rectissime etiam china chinæ refertur, in liberaliori dosi & mox in principio commendat. Nihil enim aliud inde efficitur quam ut obstructiones contumaciores, reddant, pessimas recidivas vel mala longe graviora accersant, quæ nullam postea sanationem recipiunt.

§. XXIV.

Dantur vero adhuc aliæ & plures salutares motiones & egestionis, quibus natura stimulata ut sic loquar a causis morbificis, eas foras ad habitum corporis felicissime protrudit, sicuti videmus in cutis defecationibus, in scabie, lepra tinea capitis, achoribus faciei & variis exulceri-

ulcerationibus cutis, maculis ad cutem protrusis, tumoribus erysipelaceis, serpigiosis, in quibus affectibus sicuti felicissime caustica maligna materia a sanguine separatur & excluditur: ita infelicissime improvida medicina tam externa, quam interna repellitur, retrahitur, quod nunquam sine maximo vitæ periculo & gravissimis subsequenter pathematibus fieri solet.

§. XXV.

Febriles hæcenus consideravimus motiones salutaris, sive quæ in salutem corporis & causarum nocentium morbificarum propulsiõem vergunt, præsertim si prudenti ratione & arte a medico secudentur. Sequitur nunc, ut eas, quæ potius damno & exitio sunt corpori, & a quibus nihil boni vel salutaris expectandum est, accuratiori quadam indagine prosequamur. Cognoscuntur vero hæ ipsæ ex eo, si non removendis causis, a quibus febris oritur, serviunt, sed potius corporis destructionem promovent. Sicuti enim idoneum remedium & recta ac genuina medendi methodus hæc est, quæ ad causas morborum avertendas spectat: ita omne remedium præsertim valens, quod motus vehementes excitat & quod morbificis causis amolendis minus quadrat, iure meritoque damnandum est. Quod si itaque intueamur eas febres sive febriles spasticas generis nervosi & vasculosi commotiones, quæ a sphacelo interno, ut sunt malignæ, vel a corruptione lenta viscerum, aut apostemate, ut sunt hæcticæ, oriuntur & quæ phthisicis, cachecticis ac hydropticis superveniunt, certissime eæ ad mortem ducunt, quia reliquias boni sanguinis & vires celeriter ac penitus tandem consumunt. Ab adsumto veneno caustico, a læsione vel punctura externa partium nervo-

farum ac tendinosarum , a calculo in uretheribus stagnante, a bile caustica, vermibus, ab intestino in hernia in carcerato, a gravissimo dolore febres fieri, quas veteres symptomáticas dixerunt, experientia in dies edocet. Sed ubicunque hæ ipsæ accedunt, certe nihil boni sed plus damni inde expectandum est, unde qua fieri potest celeritate & dexteritate hi ipsi motus sistendi sunt, quia frustra causis, a quibus nascuntur, opponuntur, quas expugnare nulla ratione possunt, sed potius cum ad affectam & irritatam partem majorem sanguinis adfluxum afferunt, ingentem inflammationē postea sphacelationem concitant. Ita etiam res se habet cum quibusdam intermittentibus, videlicet iis, quæ a transpiratione prohibita, ab iracundia a cibo cum nausea sumto & male digesto, a saburra vitiosorum in prima regione humorum, a bile acri caustica proveniunt, ubi certe febriles isti impetus ac commotiones parum faciunt & juvant ad auferendum dictas has causas. Sed potius tunc expedit vel emetico vel salibus deterfivis aut conveniente laxante & acrimoniam temperantibus has causas adgredi & postea, si sponte nolunt recedere motus omnino febriles roborantibus tonicis, inter quæ primum locum cortex chinæ tenet, sistere & componere. Neque semper inconsultum est, ante plenariam causarum februm intermittentium expugnationem specifica antifebrilia, quæ motus cohibent, interponere, maxime si vires ægrotantis id urgent, & unus paroxysmus alterum brevi tempore excipit. At vero minime conquiescente sic paroxysmo mox desistendum est a remediis, quæ causis dicata sunt, sed potius tunc majori cura eas removere oportet.

Reliquum jam est, ut etiam eos naturæ motus validos, qui in membranis cerebri fortiter constrictis incipiunt & totum systema nervorum & musculorum inconsumum rapiunt, consideremus, ut sunt epilepsia vel violenti certarum partium convulsivi motus, ut singultus vehementis, immanis tussis, pertinax cordis palpitatio, vomitio inanis, quæ rarissime vel plane non utiles & salutiferae sunt. Quandoquidē epilepsia, quæ ex doloris sævitia, difficultate dentitionis, torminibus atrocioribus infantum, calculi doloribus vel a vermibus intestinorum tunicas nerveas erodentibus, aut læsione cerebri vel fractura & fistulis cranii nascitur, quæ variolis, in principio vel sine succedit, nullo modo causæ, a qua suscitatur, amovendæ idonea est. Neque cordis palpitatio, cujus causa ut plurimum est polyposum intra cordis thalamos hærens concretum, bono & salutari sine contingit, eo, quod validissima hæc commotio hanc causam vincere minime valet. Singultus & vomitus inanis a ventriculi inflammatione & virulenta insidente materia frequentius accidit & omni utilitate & medendi scopo destituitur, præsertim quando materia vellicans intra membranas ventriculi hæret, sicuti in purpura repulsa, variolis & morbillis recedentibus fieri solet. Ita etiam tussis illa ferina & sicca, quam dura pulmonis substantiæ inhærentia tubercula generant, nullam utilitatē habet, ut potius vires consumat, vigilias accersat & ventriculū ad vomitum concitet. Neque dejectionum copia cum ingentibus ventris torminibus in dyfenteria vel a caustico acri purgante ullam habet utilitatem, quia non copia humorum, sed maligna qualitas nocet, cui frustra tanta sanguinis & feri

D 2

expul-

expulsio opponitur, qua vires magis pereunt & boni ac temperati humores inutiliter excluduntur. At multo magis usu & fructu illi carent motus fortiores, qui gravem animi affectum, iracundiam vel terrorem subsequi solent, qui adeo intempestivi sunt, ut subinde vitam in summum discrimen conjiciant.

§. XXVII.

Ex hisce jam deductis clarius apparere arbitror, motus morbosos salutare, a perniciosis & exitiis cum insigni cura esse distinguendos, siquidem illi non facile sistendi, sed eo dirigendi sunt, ut feliciter causam morbi oppugnent & corpus sanitati reddant. Hi vero, quia bonos succos & vires exhauriunt & non nisi perniciem creant, artem & prudentiam medici utique desiderant, ita prorsus, ut qua fieri potest celeritate, sistantur: quorum tamen causa, ut simul remediis tollantur minime negligi debent.

§. XXVIII.

Consideravimus hactenus sollicita indagine morbos, qui acuti vocari solent & spectavimus eorum motus, quomodo & quantum ad corporis restitutionem vel interitum tendant. Ostendimus quoque naturam solam hos morbos saepe feliciter sanare. Sed alia jam est ratio chronicorum, qui a natura sola non vincuntur, sed utique medici opem ac medendi methodum atque scientiam desiderant. Recte enim in praefatione *Celsi Aureliani* adferitur: *Celeres passiones sua sponte solvantur, nunc fortuna, nunc natura favente, fluore sudoris, sanguinis vel ventris. Chronici vero solius medici peritiam possunt, cum neque natura, neque fortuna solvantur.* Spectat huc quoque verissimum dictum *Celsi Lib. III. Cap. I. pag. 112. Ma-*
gi

gis ignoscendum est medico, parum proficienti in acutis mor-
bis quam in longis. Id enim breve spatium est, intra quod,
si auxilium non profuerit ager exinguitur. Ibi & delibe-
rationi & mutationi remedium tempus patet, adeo ut raro,
si inter initia medicus accessit, obsequens ager sine illius vitio
pereat. Nam sicuti in morbis acutis vehementes & spa-
stici motus observantur, qui celerius tempora decurrunt,
ita in chronicis hi rarius, neque continuo, sed cum no-
tabili intermissione visuntur. Denique morborum
chronicorum generatio successive, acutorum vero sæ-
pe celeriter fit, & illorum causæ plerumque sunt obstru-
ctiones & indurationes minimorum vasculorum in e-
munctoriis & glandulosis visceribus, quorum munus
potissimum hoc est, ut excrementitios, inutiles & super-
fluos humores separent, eosque evacuent. At
si horum excretio ab obstructionibus impeditur, ingens &
continua impuritas succis infertur, unde cacochymia,
sive malum scorbuticum, quod cacochymia excellen-
tior gradus est & plurimorum morborum chronicorum
primaria & vera origo, provenit. Accedit, quod viscera
& emunctoria glandulosa obstructa, indurata, tumefacta
perquam facile in corruptionem putridam, exulceratio-
nem cancrifam, vel in abscessum abeant, aut funestis
lymphæ extravasationibus occasionem subministrant.
Quicumque itaque medicus hisce morbis mederi vult,
id tempestive ut faciat & inter initia adhuc, quando in-
ter obstructionem & remedii efficaciam datur proportio,
necesse est. Et quia hos morbos natura motibus suis ra-
rius adgreditur, dum languore potius, & motuum defe-
ctu ea corpora laborant, idcirco medicus potius sua arte

ac opera & exquisitissimis remediis has longas & contumaces passiones vincere & oppugnare debet.

§. XXIX.

Nunc vero quæstio oritur, qua methodo in sanandis hisce longis morbis uti & qua via medicus procedere debeat? Hæc autem, ut paucis rem expediamus, est ipse ille motus, qui vitæ & sanitatis causa & auctor est sive ut cum veteribus loquar ipsa, natura, & secundum nostram sententiam liber per omnia vascula ac tubulos itus ac reditus sanguinis & humorum, atque salva & illibata omnis generis sordium excretio, quæ functionum corporis nostri integritatem potissimum tuetur. Cum vero dicti morbi ab obstructionibus nascantur, quæ liberum sanguinis cursum ac iter intercipiunt & liberiores excrementorum sequestrationem & evacuationem impediunt, rectissime hinc concludit ratio, obstructiones, ubicunque etiam consistant, quam fieri potest citissime esse solvendas, atque humores vitiosos & copia ac in temperie peccantes per congrua emunctoria educendos. Jam vero ipsa sana ratio suggerit, non prius obstructiones vasorum solvi & inutiles humores evadari posse, antequam mobiles, fluxiles & ad excretionem apti redditi fuerint. Frustra enim materiæ motum & propulsionem tentamus, si inepta ad motum fuerit. Omnis itaque scopus omnis methodus, omnis intentio medentium in sanandis per longis morbis eo utique tendere debet, ut humores crassi fluxiles & mobiles efficiantur durities emolliantur, viæ adstrictæ relaxentur, & postea validiori facto sanguinis impulsu & strictura partium solidarum majori impactu humores resolvantur & obstructa referentur. Ex quibus jam manifesto apparet, quâ egregio usui hunc

ad hunc scopum 'obtinendum thermarum, acidularum & aliarum aquarum medicatarum, infusorum, decoctorum, fotuum, balneorum & omnium, quæ incidente, a pieriente, virtute prædita sunt, potens sit usus: & quod ante præparationem & mobilitatem materiæ nunquam validiora, purgantia, diuretica, sudorifera, salivantia, mercurialia, metallica locum inveniant. Quæ regula amplissimi usus in morbis chronicis, scorbuto, lue venerea, hydrope, quartana, melancholia hypochondriaca, calculo, asthma sanandis magnopere tenenda & custodienda est. Siquidem nihil naturæ adversus & quod magis sanationē impediatur, excogitari potest, ac valentioribus evacuantibus uti, antequam viæ apertæ atque liberæ fuerint, & antequam materia ad excernendum nondum prompta ac parata fuerit. Quid enim imprudentius est, si fecibus duris obstructa fuerint intestina, forte purgans exhibere: vel calculum fortiter pellere, ubi a doloris & spasmi atrociam uretheres & viæ urinariæ fuerint spasmo constrictæ, calculo obsessa, aut aquas hydropicas validiori purgante educere si, humores instar tragacanthæ viscidi intra tunicas membranarum subsistant: vel sudorem pellere summa cute exspasmo constricta.

§. XXX.

Ex omnibus itaque hucusque diductis liquido constare existimaverim, medendi cujuscunque generis morbis methodum, quam omni studio & opere sequi & observare debet medicus, in eo maxime requiescere & fundari, ut vel natura vel artis motibus stases aut stagnationes humorum dissolvantur, obstructions viscerum referantur & humores impuri excrementitii, qui in vitio sunt, primo ad excretionem præparentur, & postea e corpore debito

tem-

tempore & per convenientia loca sufficienter evacuentur; ut hac ratione sanguini & humoribus rursus liber cursus cum debitis excretionibus restituatur, quod si accidit, sanitas & integritas omnium actionum ægrotanti corpori rursus accedit.

§. XXXI.

Perfpicimus exinde, quam simplex, quam facilis & compendiosa sit ea methodus sanandi morbos, quam ipsa natura sive coordinatio motuū, a structura machinæ nostræ dependentium, quæ infinitam sapientiam Dei ceu autorem agnoscit, utitur & quam identidem ars sequi, adjuvare & imitari debet. Quo facilior autem & simplicior hæc via sanandi est, eo minus cognita, imo abdita plurimis est, qui artem salutarem profitentur & exercent. Quam pauci sunt, qui nec unquam cogitarunt de naturæ curandi methodo, quare non sine ratione ipsam nos arcanam denominavimus, quem titulum etiam maxime ob eam causam meretur, quod, ut omnia arcana, maximi æstimari debeat, quia amplissimi & planè eximii in medendo usus est. Quam plures sunt, qui infelicissimo ausu arcana ad certos morbos curandos imo universalia remedia ad omnes expugnandos, magno studio ac labore conquirunt, quæ tamè accuratius re perpensa spem plerumque fallunt, imo medicorum ignorantiam manifesto coarguunt, eo quod nulla remedia dentur, quæ certis morbis semper cum fructu opponi possint sed quæ potius tollendis causis, quarum ingens & diversa est ratio in tam diversis corporibus aufe-
rendis accommodata esse debent. Neque etiam medicamenta tantum curant sed potius ipsa natura per medicamenta convenienter adjuta. Communiter vero medici quod turpe & pessimum dictu mysterium hoc naturæ
in

in medendo ignorant, quod tamen ut arcanum esset ample-
 scendum. Quapropter & olim peritiores medicorum metho-
 dum medendi verum arcanum nominare non dubitarunt.
 Cl. *Scherbius* citante *Hoffmanno* in Institutionibus pag. 20.
 hanc ipsam secretum secretorum secretissimum appella-
 vit, & de *Capivaccio*, eximio Italiae ævi sui medico, referunt,
 quod dicere solitus fuerit: discite meam medendi methodum
 & habebitis omnia mea arcana. Et quemadmodum me-
 chanici nihil absque norma & perpendiculo agere debent: i-
 ta medicum sine methodo nunquam adgredi debere mor-
 bum adseverabant.

§. XXXII. Tametsi vero cordatiores veterum medi-
 corum exquisita corporis humani scientia tam mechanica,
 quam anatomica destituti fuerint, nihilominus valde sem-
 per in cura morborum erant solliciti, ut naturæ ordinem in
 ea sequerentur, & occasiones & tempora movendi & quie-
 scendi convenientia observarent, adeo ut nostri temporis
 medicos hac in re non parum superaverint. Cum *Hippocra-
 te* semper urgebant: naturam optimam esse morborum
 medicatricem, eamque solam multos morbos vincere, item:
 naturam impulsam artis peritis, quæ facienda sint, demon-
 strare: nihil salutariter fieri posse, nisi quod ipsi naturæ con-
 venienter fiat. Et medicum naturæ ministrum, scribit
Henricus ab Heer obs. V. motum naturæ dominæ suæ ob-
 servare, nihil ea operante temere mutare debere, nisi ut vel
 effrenem frenet, vel ut pigriorem excitet. Et *Dureus de
 humorum purgatione pag. 17.* prodidit: naturæ imitorem,
 observatorem & adiutorem fidelissimum præstare se is debet,
 qui artis magister præstantissimus dici & esse velit. Legem
 autem ac methodum naturæ eam esse dicebant, ut coctione
 & crisi morbos a corpore propulset: perpetuo enim urge-
 bant coctionem, maturationem sive materiæ peccantis

E

corre;

correctionem: & fluxilitatem excretionibus se nper præcedere debere, & has diversas operationes naturam statis temporibus perficere, & per convenientia quoque loca excretionibus moliri. Motus vero naturæ perniciales habebant, quando illa nec ordinem, nec locum, nec tempus servabat.

§. XXXIII. Veram autem naturæ sanandi methodum, quæ etiam artis esse debet, per paucis, sed præstantissimi usus aphorismis magnus noster *Hippocrates* complexus est. Hi aphorismi autem auro cariore mere practici sunt sequentes, videlicet *aph. 20. Sect. 1. Concocta medicari oportet, non cruda, neque in principio, nisi materia turgeat. Et aph. 21. Sect. 1. Quæ ducere oportet, quo maxime repant, eo ducenda sunt per convenientia loca. Et aph. IX. Sect. II. Corpora quæcumque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Item aph. 29. Incipientibus morbis, si quid movendum videtur move, vigentibus vero quiescere oportet. Et aph. 20. Sect. 1. Quæ judicantur & judicata sunt integre, neque movere oportet, neque novare, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sîmere.*

XXXIV. Universalis vero regula practica, quam non satis possum omnibus, qui cum ratione artis opera exercere volunt commendare, hæc est: quod medicus, quando natura est in motu, non movere debeat. Per motum vero naturæ intelligimus morborum paroxysmos, exacerbationes, spasmos & intensiones motuum in partibus solidis ac fluidis, item quæ ad excretionem nimias tendunt. Nam quando corpus nostrum spasmis & motibus vehementibus agitur, plerumque exteriores partes cum summa cute spasmò contractæ sunt, & motus humorum a circumferentia ad centrum vergunt, alvus, renes & reliqua emunctoria propter nimiam constrictionem non rite munere suo funguntur. Nihil jam est impudentius, quam tali in casu motus facere eosque augere & emetico & forti purgante aut sudorifero valido
pec-

peccantes humores excludere velle. Quantum damni & periculi, exinde miseris ægrotantibus accedat, si in paroxysmis & omnia spasmo constricta sunt, ejusmodi pel-
 lentia & moventia adhibeantur, dici vix potest; nihil enim excernunt vel operantur, morbi vero & symptomatum vim certissime adaugent. Quiescendum tunc potius est vel parum agendum & tunc plus cunctando proficitur, quam matu-
 rando. Rei natura ipsaque ratio dicitur, effrenes motus potius tunc esse moderandos, violentos spasmos sedandos. Unde in omni morborum vigore & impetu diluentia, temperantia, humectantia, blanda diaphoretica & moderate nitrosa ac sedativa non sine eximio fructu exhibentur. Egregie huc quadrat illud Ovidii

Dum furor in cursu est currenti cede furori

Difficiles aditus impetus omnis habet.

Adgrediar melius tunc, cum sua vulnera tangi

Jam sensit & veris vocibus aptus erit.

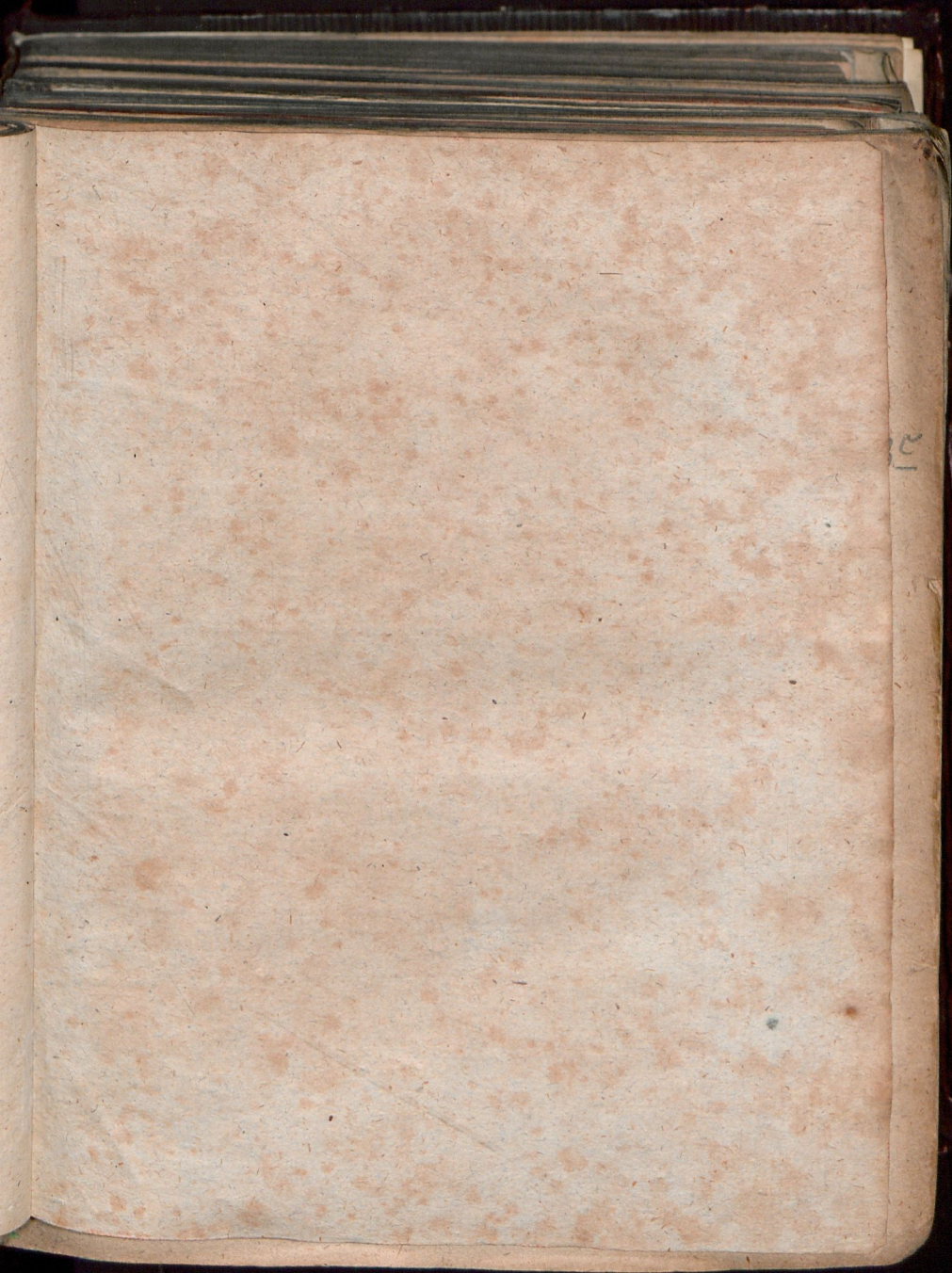
Opportunum vero tempus agendi vel movendi in acutis est principium, vel quando morbi magna est remissio, in reliquis & chronicis extra paroxysmum & quando spasmodorum & motuum vehementium fit intermissio, tunc si opus est & materia turget, eam movere, & evacuare oportet, & tunc etiam evacuancia operantur & faciunt, quod facere debent.

XXXV. Postremo, id semper in omnibus evacuationibus tenendum est, monente, Hippocrate, ut humores pro diversa eorum conditione per convenientia loca educantur. Nam si arte educendi sunt visceri, lenti, copia peccantes humores, ut in tussi humida, fluore albo, gonorrhœa benigna, purgante id fieri commode potest, quia coli mucosæ glandulæ congruum omnis mucii emunctorium constituunt. Serum copiosius in habitu corporis collectum in catharticis & hydropicis vel per urinam vel per alvum com-

modiffime educitur, inopportune vero per cutem ejus excretio fufcipitur. In hypochondriacorum prima regione ingens cruditarum & humotum acido-bilioforum colluvies hæret, quæ perperam diureticis aut fudoriferis, optime vero clemente laxante per alvum egeritur. Humor biliofus copiofior mediante ira in inteflina effufus & acredine notatus peffimo confilio emetico aut fudorem pellente remedio, confultiffime vero præmiſſo temperante per alvum educitur. Quandoquidem non ſemel, ſed iteratis vicibus tali in caſu a validioribus commoventibus funeſtas ventriculi inflammationes, hæcticas febres, partium contracturas & tremores notavimus. Quandoquocunque fecibus alvinis inteflina turgent, pernicioſa admodum ſunt vomitoria aut quæ fortiter fudorem movent. Si vero excrementitium ſerum ſubtile acre eliminandum eſt, infeliciffime ad alvinam regionem ducitur.

§. XXXVI. Ultimo loco, & hanc magni uſus regulam practicam notandam eſſe exiſtimo: quando natura molitur excretionem per loca convenientia, ea nullo modo ſiſti vel impediri, multo minus reprimi debent. Quantum periculi ægrotantibus ab imprudenti adſtringentium vel repellentium uſu in arthritide, podagra, eryſipelate, ſcabie, variolis, antiquis ulceribus, diarrhœa vel catarrho ſuppreſſo, gonorrhœa vel fluore albo celeriter cohibito vel excretionibus per fudorem & alvum in febribus acutis interceptis, accedat, triſtiſſima proh dolor indies ſæpe in vulgari praxi exempla conficiant. Verum hac vice de medendo generali quæ dicta ſunt, ſufficiant, ſpecialia enim & particularia, quæ in cujuſvis morbi cura obſervanda veniunt, in aliud bono cum Deo tempus reſervamus.

S. D. G.

Halle, Diss., 1777 f./ss.

ULB Halle

3

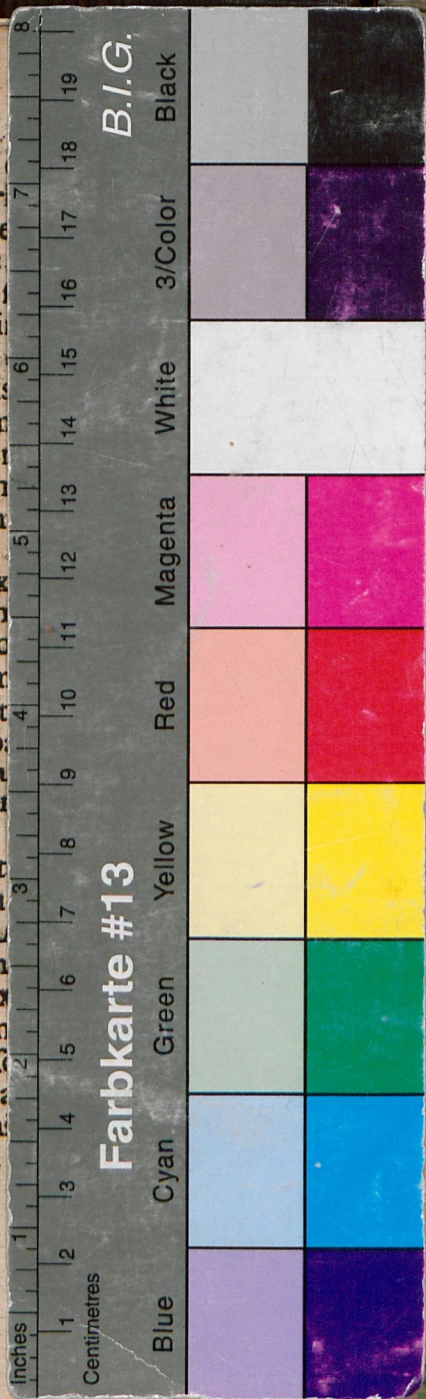
002 186 926

sb

33.

Q. D. B. V.
DISSERTATIO SOLENNIS
DE

1717
136

2
/

ARCANA ME- DENDI METHODO,

Quam,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,

BORUSSIAE PRINCIPE, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, CETERA,
PRÆSIDE

FRIDERICO HOFFMANNO,
COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,
PRO DOCTORIS GRADU,

Publice defendet,

RESPONDENS,

JOHANNES FRIDERICUS HEILAND,

Heidelberga - Palatinus

H. L. Q. C.

A. d. Julii MDCCXVII.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

